

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

SAĞLIK YÖNETİMİ BÖLÜMÜ/LİSANS

SAY126-SAĞLIK ve TOPLUM

Dr.Öğr.Üyesi, Nurcan COŞKUN US

RİSK TOPLUMU VE SAĞLIK

SAY126-SAĞLIK ve TOPLUM

Hafta-9

Dersin İçeriđi

- Risk Toplumu Kuramı ve Sağlık
- Üretilmiş Bir Risk Sahası Olarak Sağlık Sağlığa İlişkin Riskler ve Sınıfsal Konumlar
- Bir Sektör Olarak Risk ve Sağlık
- Sağlığa Yönelik Kaygılar ve Korku Kùltürü

Öğrenme Çıktılarımız;

- Risk Toplum kuramı ve sağlık arasındaki ilişkiyi kavrayabilecek,
- Sınıflı toplum yapısı ve sağlığa ilişkin riskler ile bir risk sektörü olarak sağlık alanı hakkında bilgi sahibi olabilecek,
- Sağlığın imal edilmiş bir risk alanı olarak görülüp görülemeyeceği hakkında bilgi sahibi olabilecek,
- Korku kültürü hakkından değerlendirmelerde bulunabileceksiniz.

Önerilen Kaynak

- Cirhinlioğlu, Z. (2012). Sağlık sosyolojisi. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Adak, N. Ö. (2002). Sağlık Sosyolojisi, Kadın ve Kentleşme. Birey Yayıncılık.
- Sarı, Ö., & Atılgan, G. (2012). Sağlık sosyolojisi: hastalık ve sağlığa ilişkin kavramsal tartışmalar. Konya: Karatay.
- Sağlık Sosyolojisi, Mevlüt Özben ve İsmail Öz, Editör, Atatürk Üniversitesi AÖF Yayınları, Erzurum, ss.1-25, 2016
- T. Gönç Şavran, "Sağlık Sosyolojisinde Temel Yaklaşımlar ve Teoriler," In Sağlık Sosyolojisi , Erzurum: Atatürk Üniversitesi AÖF Yayınları, 2016, pp.1-23.
- T. Gönç Şavran, "Hasta Hakları ve Eşitsizlik," In Sağlık Sosyolojisi , Erzurum: Atatürk Üniversitesi AÖF Yayınları, 2016, pp.1-25.

RİSK TOPLUMU KURAMI VE SAĞLIK

- Risk toplumu kavramı, genel olarak, sanayi modernliğini oluşturan koşulların değişmesine bağlı olarak ortaya çıkan sanayi sonrası modernliğinin (postmodernlik, küresel modernlik, geç modernlik vd.) yapısını ve karakteristiğini tanımlamaya çalışan bir teorileştirmeye ihtiyaç duymaktadır.
- Yaşamlarımız başka bazı alanlarla birlikte sağlık açısından da git gide daha riskli bir hâle geliyor olmasını ve/veya bu şekilde bir algının pek çok insan tarafından paylaşıyor olmasının temel alan risk toplumu kuramının, bir yönüyle de, gelecek odaklı olmasının, sağlık açısından ortaya çıkardığı beklentiler bugünü de şekillendirebilmektedir.

Üretilmiş Bir Risk Sahası Olarak Sağlık

- Beden beğeninin bir parçası hâline getirildiğinde, sağlık ve sağlığa ilişkin sunulanlar; sağlığın korunması düşüncesinin yanı sıra ve hatta buna eşlik edecek şekilde beğeni oluşturmak için de tüketilir hâle gelebilmektedir.
- Beğeninin zorunlu bir parçası olarak kodlanması sağlık ve sağlıkla ilişkilendirilen alanı olabildiğince genişletmiş durumdadır.
- Tıbbileştirilmiş sosyal algılar, risk toplumunun da önemli bileşenlerindendir.
- Tıbbileştirme aracılığıyla tıbbi olmayan pek çok şey tıbbi problem olarak tanımlanabilmekte ve bu şekilde de davranılabilmektedir.

Üretilmiş Bir Risk Sahası Olarak Sağlık

- Sağlığa ilişkin göstergelerin ilgili bilim sahasının (tıp bilimi) bulguları ya da kabullerine dayanan sayılara, formüllere, grafiklere ve benzerlerine dayandırılıyor olması ile sağlığa ilişkin risklerin üretilmesi/imâl edilmesi arasında bir ilişki olduğu söylenebilir.
- Piyasa süreçleri hem sağlıklı olma ve kalma hem de imâl edilmiş riskler bağlamında sağlıksızlığı üreten güçler olarak, sağlıklı ve sağlıksız olma durumlarından kâr edebilen bir ortam veya sistem inşa etmiş durumdadır.

Sağlığa İlişkin Riskler ve Sınıfsal Konumlar

- Bilindiği gibi modern toplumların temel niteliklerinden biri de sınıflı yapılara sahip olmalarıdır.
- Modern toplumlar sınıflı toplumlardır.
- Bu bakımdan “sınıf konumları” ve “risk konumları” gibi saptamalarda bulunabiliriz.
- Anne-bebek (özellikle de bebek) ölüm oranları; beslenmeye bağlı hastalıklar ve bunlara yakalanma oranları; çevresel faktörlere bağlı olarak hastalanma; yetersiz beslenme ile beden gelişimi ve sağlığı, sağlık hizmetlerine erişim ve daha pek çok başlıkta da ele alınabileceği gibi, sınıfsal konumlarla sağlık ve sağlığa ilişkin risklerin bölüşümü arasında bir ilişki kurulabilmektedir.

Bir Sektör Olarak Risk ve Sağlık

- Eşitlik ideali ve arzusunun ve buna eşlik eden kazanma, başarma isteğinin temel önemde olduğu sınıflı modern toplumlardan farklı olarak günümüz modern toplumlarında temel önemde olan emniyette ve/veya güvende olma ihtiyacıdır.
- Çağımızın temel mottosu durumuna gelmiş olan güvende ve emniyette olma isteğinin ortaya çıkardığı dipsiz ihtiyaçlar kuyunun içinde sağlıkla ilgili unsurlar da yer almaktadır.

Bir Sektör Olarak Risk ve Sağlık

- Günümüz modern toplumlarında, sanayi modernliği ile (özellikle de ekonomik başarı anlamında) yaşamlarımızın neredeyse nihai amacı mertebesine yükselmiş olan, “başarma” duygusunun (ki odak noktası ekonomik başarıdır) içine hayatta kalma ile sağlıklı kalma da eklenmiş bulunmaktadır.
- Yaşam git gide daha belirgin olacak şekilde “sağlıklı kalma” oyunu etrafında şekillenmeye başladıkça, piyasa süreçlerinin sağlık hizmetleri genel başlığı altında bu oyunun esas oyun kurucularından biri olmasına da şaşırmamak gerekir.

Sağlığa Yönelik Kaygılar ve Korku Kültürü

- Başka pek çok alanda olduğundan daha yoğun olacak şekilde, sağlık alanına ilişkin risklerin insanlarda bulduğu karşılıklardan biri ve en önemlisi de, bir duygu biçimi olarak korkudur.
- Neredeyse her şeyin güvenlik perspektifinde değerlendirilmeye başlandığı günümüz dünyasında özellikle de sağlığın söz konusu güvenlik arayışının önemli bir parçası haline gelmiş olmasında sağlığı kaybetme (ve daha derinlerde ölüm) korkusunun önemli bir payının bulunduğu söylenebilir.

Sağlığa Yönelik Kaygılar ve Korku Kültürü

- Başta sağlık olmak üzere çağımız insanı, bireycilik yönelimli olarak pek çok şeyi merkeze kendisini koyarak değerlendirdiğinden olsa gerek hemen her şeye yaklaşımında daha hassas bir profil çizmekte ve bu da imal edilmiş endişelere eşlik eden korkular karşısında daha sakınlımlı davranmasına neden olabilmektedir.
- Risk kalemlerinin artışı ile (konumuz gereğince sağlıkla ilgili) ‘riskli’ ifadesinin kişi ve toplum yaşamının merkezine daha fazla yaklaşmasının korku ve endişeyi sürekli hâle getirdiği söylenebilir.

Sağlığa Yönelik Kaygılar ve Korku Kültürü

- Git gide daha yoğun olacak şekilde “gelecek” odaklı düşünmeye başlayan ve bilhassa da kendi sağlığı söz konusu olduğunda bunu yapan insanlar için sağlık programları söylenilen ve gösterilen her şeyin dikkatlice alımlandığı bir platform hâline gelmektedir.
- Sağlık programlarının faydaları dışında izleyicilere sakınca olarak dönen taraflarından biri de, alanında uzman hekimlerle desteklenmiş olan bu programların insanları sürekli olarak sağlıklarını düşünmeye sevk eden bir ruh halini kışkırtmasıdır.

Sağlığa Yönelik Kaygılar ve Korku Kültürü

- Tüm bunlara bakıldığında, yani gerek daha riskli hale gelen gerekse de sağlam temelleri veya gerçekliği bulunsun ya da bulunmasın daha endişeli ve bizi korkmaya sevk eden bir dünyada yaşıyor olmamıza karşın insanların eskisine göre daha uzun yaşadıkları, daha sağlıklı ve rahat oldukları da söylenmektedir.

Teşekkür ederim.
Dr.Öğr.Üyesi Nurcan COŞKUN US
nurcan.coskun@omu.edu.tr

